

TUNÉZIA: „ISZLAMISTA” ÉS „LAIKUS” POLITIKAI ERŐK ALKOTMÁNYOZÁSI KONSZENZUSA AZ ARAB VILÁG LEGDEMOKRATIKUSABB ALKOTMÁNYA

CSIZMADIA SÁNDOR

„Tunézia: laikus diktatúra, szabad választások és iszlám demokrácia” című, három éve közölt¹ írásomban bemutattam a „jázminos forradalom” hatásaként Ben Ali diktátor bukását (2011. január 14.), az alkotmányozó nemzetgyűlési választás (2011. október 23.) eredményét és a győztes párt, az En-Nahda (Újjászületés) legfőbb programját. Az iszlám tunéziai hagyományainak megfelelően mérsékelt En-Nahda egy új alkotmány létrehozása, az „arab-izlám identitás” és az „izlám demokrácia” megteremtése mellett kötelezte el magát. Ezzel összefüggésben utaltam az iszlám és a demokrácia sokak által feltételezett összeférhetelensége miatt az önmeghatározása szerint nem iszlamista, hanem „izlám gyökerű” győztes pártot ért hazai és nemzetközi kritikákra is. A *jogos* szemantikai megkülönböztetés ellenére a pártot egyszerűen „iszlamista pártnak” tekintik a nemzetközi médiában.

Jelen tanulmányban azt vizsgálom meg, hogy az említett cikk megjelenése óta milyen *ellentmondásos*, esetenként *dramai* politikai folyamatok zajlottak a diktatúra alól felszabadult észak-afrikai országban, milyen lépéseket tettek a különböző aktorok az „izlám demokrácia” megvalósításáért vagy éppen ellenében, milyen nehézségeket vetett fel az arab világ *legdemokratikusabb*, 2014. januárban megszavazott alkotmányának a kidolgozása, amelybe a *dzsihadista szalafisták* agresszív nyomásgyakorlása ellenére sem került be a *sária*, mint iszlám jogforrás, miért szűnt meg 2014 elején a *koalíciós* kormányzás, s végül milyen mértékben sikerült megfékezni demokratikus keretek között a diktatúra utáni *politikai erőszak* terjedését.

A tunéziai problematika mélyebb megértése érdekében azonban először felidézem, hogy a „jázminos forradalomból” hogyan nőtt ki az „arab tavasz” Észak-Afrika és a Közel-Kelet térségében, hogyan vezetett el további diktátorok bukásához a hírhedten korrupt rendszerekben, majd arra mutatok rá, hogyan rendelődött alá népek, népcsoportok, felekezetek szabadságvágya egy hatalmas és soktényezős *geopolitikai* és *geo-felekezeti* játszmának, ami egyúttal az „arab tavasz” végét jelentette.

Az „arab tavasz” végén – s már csak ezért is *méltó* a figyelmünkre – Tunézia maradt az *egyetlen* ország, ahol a szabadság értékeit megőrizve folytatódott a demokratikus átmenet, melyet még az idén megtartandó parlamenti választások zárhatnak le. Ezzel szemben az „arab tavasz” által megérintett többi ország vagy

visszatért egyfajta autoriter rezsimhez (Egyiptom, Bahrein), vagy totális káoszba süllyedt (Szíria, Líbia).

A „jázminos forradalomból” kiáramló „arab tavasz”

Az „arab tavasz” kezdetén a *szunnita* vezető szerepért regionális szinten egymással is *versengő*, a megindult változásokhoz *különbözőképpen* viszonyuló Katar, Szaúd-Arábia és Törökország állt szemben a *siíta* Iránnal, mint Szíria legfőbb szövetségeseivel is. A tárgyalt időszakban a regionális hatalmak mellett főleg Egyiptomban, Jemenben, Líbiában, Szíriában szerepet játszottak a globális hatalmak is. A kétéves folyamat során a szaúdi-amerikai kapcsolatok kissé elhidegülni, miközben az iráni-amerikai kapcsolatok kissé javulni látszottak.

Tunéziában a „jázminos forradalom” hulláma 2011. január 11-én érte el a fővárost, Tuniszt. Bár a katar *Al Jazira* televízió be volt tiltva Ben Ali rendszere alatt, mégis folyamatosan hírt adott a népi tiltakozás eseményeiről és hármas – „*Igazság, méltóság, szabadság!*” – jelszaváról. Algirtól Kairóig, Tripolitól Szánáig millió és millió tv-néző izgatottan figyelte, hogy egy *arab diktátor* hatalma alig három hét alatt összeomlik. A *laikus* Ben Ali a *vahabita* Szaúd-Arábiába menekült. A szaúdi monarchia vezetése azonnal felfogta, hogy ami Tunéziában történt, fenyegetést jelent társadalmi berendezkedésére nézve, s ezért járult hozzá korábbi támogatottja, az elnöki hatalmat 23 éven át gyakorló bukott diktátor befogadásához. A sivatagi monarchia a következő két év alatt rengeteg pénzt áldozott arra, hogy feltartóztassa az arab forradalmi hullámot vagy azt regionális törekvései szolgálatába állítsa. (lemonde.fr 2014.01.13.)

Egyiptomban az első tüntetések január 25-én törtek ki. A kairói Tahrír téren összegyűlt hatalmas tömeg azt skandálta, hogy „a nép a rendszer bukását akarja”. Február 11-én a hadsereg által már nem támogatott Hoszni Mubarak elnök 30 évnyi hatalomgyakorlás után kénytelen volt lemondani. Az arab világ ismét megdöbönt, élükön a Mubarakot támogató szaúdi vezetőkkel, akik az amerikai kormány szemére vetették, hogy élesztette a tiltakozás parazsát, mivel magukra hagyta hűségeseit.

A forrongások következő színhelye a szaúdi királysággal szomszédos *Jemen* lett. Január 27-én sok ezer tüntető követelte Szánában az állam élén eltöltött 33 évnyi vezetés után Ali Abdullah Száleh elnök távozását. Az elnök arra kényszerült, hogy ősszel Rijádban aláírjon egy egyezményt az átmenetről, amely politikai uralmának végét jelentette.

A tiltakozási hullám február 14-én elérte a *bahreini* királyságot. Fiatal, többségükben *siíta* tüntetők tiltakoztak azért, mert az Al Khalifa

„Az „arab tavasz” végén – s már csak ezért is méltó a figyelmünkre – Tunézia maradt az egyetlen ország, ahol a szabadság értékeit megőrizve folytatódott a demokratikus átmenet, melyet még az idén megtartandó parlamenti választások zárhatnak le.”

szunnita dinasztia kisajátította a hatalmat. A kormány viszont azzal vádolta a tüntetőket, hogy a síita hatalom, Irán manipulálja őket. Mindenesetre március 2-án Szaúd-Arábia és az Egyesült Arab Emirátusok csapatokat küldtek szomszédjuk megsegítésére. Az elvetélt bahreini lázadás Rijád első közvetlen beavatkozását jelezte az „arab tavasz” folyamatában.

A tavaszi tűz azonban tovább terjedt. *Libia* majd *Szíria* lépett be a tüntetések és azok kíméletlen elfojtásának körforgásába. Ám más országoktól eltérően a tiltakozás ezekben az országokban (polgár)háborúba csapott át. A február 17-én kezdődő líbiai konfliktus október 20-án, Moamer al-Kadhafi meglinceselésével ért véget, s ezzel lezárult a líbiai diktátor 42 éves uralma. Igaz, a konfliktus – időleges lezárásához – a NATO légi csapásai is kellettek.

A szíriai tragédia 2011. március 15-én kezdődött Derában, a jordániai határ mentén fekvő településen fiatalok tüntetésével. A hatóságok letartóztatták, megkínózták a tüntető fiatalok egy részét, s csak egy héttel később engedték őket szabadon. Úgy tűnt, hogy későn. A Bassár el-Aszad önkényuralma elleni lázadás – a félelem ellenére – más városokra is áttért.

Az említett országokban tehát megszűnt az öncenzúra, s a beszédmód, az önkifejezés felszabadult. A sokáig száműzetésre kényszerített iszlamisták hazatértek, *mérsékelt* vagy *radikális* pártokat alapítottak. Egyiptomban a Muzulmán Testvériség mellett aktivizálódtak a szalafisták. A szaúdi vezetés bizalmatlan volt a Muzulmán Testvériség mozgalomával szemben annak nagyfokú politikai elkötelezettsége miatt, s a szalafista csoportokat támogatta pénzügyileg, minek következtében *Anszar al-Sária* (a Sária Védelmezői) nevű radikális szalafista csoportok alakultak Egyiptom mellett Tunéziában, Jemenben, Líbiában is.

Szabad választások Tunéziában és Egyiptomban, Katar beavatkozó politikája

2011. október 23-án a tunéziai szabad választásokkal megkezdődött az „arab tavasz” egy új szakasza. A két évtizedig angliai száműzetésben élő és a Katar által támogatott Rasid Ganüssi pártja, az En-Nahda nagy fölényrel nyerte meg az alkotmányozó nemzetgyűlési választást. Tunéziát e tekintetben is Egyiptom követte. A parlamenti választáson a Muzulmán Testvériség ugyancsak fölényesen győzött. Az eredményrel Katar vezetői rendkívül elégedettek voltak. A kis emirátus már az 1990-es évek eleje óta támogatta anyagilag a győztes szervezetet, mert Szaúd-Arábia megvonta tőle a támogatást az első Öböl-háború idején, mert a mozgalom helyeselte Kuvait Irak általi lerohanását. (lemonde.fr 2014.01.13.)

Az 1995-ben hatalomra került (és onnan 2013-ban távozó) reform-szellemiségű katarai uralkodó, Hamad Ben Khalifa Al Thani emír meg volt győződve arról, hogy a Muzulmán Testvériség konzervatív és szolidáris iszlámfelfogása megfelel az arab népek törekvéseinek. Katar azzal, hogy az „arab tavasz” révén több pártfogoltja is hatalomra került, elérkezettnek látta az időt arra, hogy a nemzetközi szintér előterébe lépjen, s ezzel időlegesen háttérbe szorítsa szaúdi szomszédját.² Doha *beavatkozó* politikája, amely szakítást jelentett az addig folytatott *közvetítő* szerepével, igazán a líbiai konfliktussal vette a kezdetét.³ A szaúdi vezetés, amelyet „aggasztott” Ben Ali

és Mubarak bukása, kényszerűen vette tudomásul Katar aktivitását.⁴ Talán hatalma vagy hatalmi vágya szimbólumaként Doha még hat Mirage 2000-es vadászgépet is küldött Líbiába a francia és az angol légierő erősítésére.⁵ A nemzetközi politikában önbizalomtól duzzadó katariak aktivitása Szíriára tevődött át. Az emirátus 2011. júliusban hazarendelte damaszkuszi nagykövetét, s így négy hónappal a felkelés kitörése után, hivatalossá tette szakítását az Aszad-rezsimmel.⁶ A szíriai beavatkozást és Aszad elnök eltávolítását célzó ENSZ BT határozattervezetet Oroszország és Kína ismételtlen megvétózta, ezért a katarai miniszterelnök a felkelés *fegyveres jellegének* erősítésére ösztönzött.⁷

Egyiptomban 2012. június végén az elnökválasztást Doha támogattja, Mohamed Murszi, a Muzulmán Testvériség jelöltje nyerte meg. Két héttel az eredmény kihirdetése után Hillary Clinton amerikai külügyminiszter találkozott az újonnan megválasztott *iszlamista* elnökkel. Katar vezetői elégedettek voltak, hiszen – úgy tűnt –, hogy a regionális politika alakítói lettek, s az amerikai külügyminiszter is szentesítette egyiptomi döntésük helyességét.

Aszad és Murszi a szaúdi monarchia célkeresztjében, Katar visszavonulása

Rijádot a katarai törekvések kezdték zavarni és 2012 nyarán, csatasorba állt. A kitűnő amerikai kapcsolatokkal és szervezőkészséggel rendelkező Bandar Ben Sultan herceg, aki 1983-tól 2005-ig washingtoni nagykövet volt, a királyság titkosszolgálatának élére került.⁸ Nem kizárt, hogy már e személyi változással összefüggésben 2012. július 18-án pusztító merényletet követtek el Damaszkuszban a szír rezsim válság-kezelő központjának főhadiszállása ellen.⁹ Rijád számára úgy tűnt, hogy az Aszad-rezsim végleg sarokba van szorítva. Aleppo elfoglalása után a lázadók mindenütt előrenyomultak. Az ország déli részén a Rijád által vásárolt nehézfegyverek lehetővé tették egy újabb front megnyitását. Az egyre heterogénebb lázadók már Damaszkuszt is fenyegették. (lemonde.fr 2014.01.13.)

A veszély tudatában, Teherán úgy döntött, hogy mozgósítja erejét és kapcsolatait Bassár el-Aszad hatalmának megmentése érdekében. A libanoni Hezbollahot és az iraki síitákat is segélynyújtásra szólította fel. Iráni tanácsadók átszervezték a szír hadsereget, Oroszország pedig nagy mennyiségben szállította a fegyvereket. 2013. júniustól a szír rezsimnek sikerült ellentámadásba lendülnie. A lázadók frontja viszont kezdett széttöredezni.

Eközben a szaúdi diplomácia számára Katar szövetségese, Mohamed Murszi is fejtörést okozott: az új egyiptomi elnök alighogy megválasztották, 2012. szeptemberben Teheránba utazott, noha Egyiptom és Irán között nem működtek a diplomáciai kapcsolatok 1979, az iszlám forradalom győzelme óta. Murszi „megállíthatatlannak” tűnt: közvetített Izrael és a Hamasz között a 2012. novemberben zajló gázai miniháború idején, amivel kiérdemelte Washington dicséretét. Sikertült neki zavarok nélkül eltávolítani a mozdíthatatlannak tűnő védelmi minisztert, Tantau marsallt, akit egy lojalisnak és jámbornak ismert tábornokkal, Abdel Fattaf Al-Sziszivel váltott fel. Ám Murszi elkövetett egy döntő hibát, amikor 2012. november 22-én kihirdetett egy alkotmányos rendeletet, amellyel minden igazságszolgáltatási eljárás-

son kívül helyezte önmagát. És ugyanezzel a lendülettel népszavazásra tűzött ki egy sietősen megszerkesztett ambivalens alkotmányt. Murszi törvényen kívüli helyezkedése országos tiltakozást váltott ki. Nem törődött a katonák figyelmeztetésével sem, bízott a Katar által nyújtott pénzügyi támogatás erejében. Az ország válságba süllyedt, miként Tunézia, melynek Szaúd-Arábia korábban ugyancsak megszüntette a támogatását, s amelyet ugyancsak Katar támogatott.

Július 3-án Al-Szizsi tábornok – az ország vallási vezetőinek az áldásával – csendben leváltotta az *első* iszlamista elnököt, akit *demokratikusan* választottak egy arab ország élére. Szaúd-Arábia és az Arab Emirátusok üdvözölték a változást: 12 milliárd dollárt (8,8 milliárd euro) adományoztak az új vezetésnek.

A kissé szangvinikus Hamad Al Thani katari emír, talán a változás szelét érezve, június 25-én átadta a hatalmat Tanin fiának, akit óvatosabbnak tartanak, mint az apját. Úgy tűnt, hogy az emirátus elérte *geopolitikai törekvései* határait. Szaúd-Arábia viszont lassanként triumfált, annál is inkább, mivel a másik rivális, a török miniszterelnök, Recep T. Erdogan belső nehézségekkel volt kénytelen szembenézni, miként azt az isztanbuli Takszim téri tüntetések is mutatták. Az egyiptomi példától fellelkesült tunéziai ellenzék, az En-Nahda távozását követelte a kormányból.

Irán zavart keltő színrelépése

Amerika-ellenes retorikája ellenére, Khamenei ajatollah tisztában volt vele, hogy a „Nagy Sátánnal” valamiféle megbékélés mit jelenthet a szankciók sújtotta országának, de azzal is, hogy Irán, mint a stabilitás szigete Közép-Keleten mit jelent az Egyesült Államoknak, amely kivonulni készül Afganisztánból. Azt is tudta, hogy a Washingtonhoz való közeledés bizonyos fokig gyengítheti két regionális ellenségét, Izraelt és Szaúd-Arábiát. (lemonde.fr 2014.01.13.)

Az új iráni köztársasági elnök, Haszan Roháni alkalmas volt arra, hogy Iránt visszavegye a nemzetközi színtérré. Külügyminisztere, Mohamed Dzsavad Zarif, aki korábban több időt töltött az Egyesült Államokban, mint Iránban, felgyorsította a *titkos megbeszéléseket* a Fehér Házzal, hogy újra kezdjék az iráni *nukleáris* programról folytatott tárgyalásokat a BT öt tagjával és Németországgal. Roháni 2013. szeptemberben az ENSZ közgyűlésére New Yorkba utazott, ahol fel is szólalt. A Közgyűlés utolsó napján negyed órát beszélt telefonon Obama, amerikai elnökkel. A telefonbeszélgetés nyugtalanságot váltott ki Rijádban és Tel-Avivban, ahol azt érzékelték, hogy a Közép-Kelet *geopolitikai egyensúlya* megbillen.

A korántsem könnyű tárgyalások megkezdődtek Iránnal Genfben, melyek végén, november 24-én aláírtak egy ideiglenes, de történelmi jelentőségű egyezményt Irán nukleáris programjáról, ami 2014. január 20-ától lépett érvénybe.¹⁰

A síita-ellenes reakciók és a síita ellen-reakciók nem vártak magukra, sőt még meg is előzték az egyezmény aláírását. November 19-én 25 halálos áldozattal járó öngyilkos merénylet célpontja volt Irán bejrúti nagykövetsége. December 27-én viszont egy autóba rejtett pokolgép oltotta ki a volt libanoni miniszterelnök, Rafik Hariri tanácsadójának életét, aki a Hezbollah és Basár el-Aszad rezsimjének ellensége volt. Rijad 3 milliárd dollár (2,19 milliárd euro) segélyt nyújtott a libanoni

hadseregnek, kikötve, hogy többek között *francia* fegyvereket vásároljon. Elemzők ezt a szaúdi lépést mint a Washingtonnal való „taktikai szakításként” értelmezték.

A tárgyalat időszakban tehát a diktatúrák ellen fellázadt arab népek szabadságvágya egy nagy geopolitikai játszma *imperatívuszainak* rendelődött alá. Az „arab tavasz” végére a képlet valamelyest leegyszerűsödött a Szaúd-Arábia irányítása alatt álló „szunnita tengely” és az Irán által irányított „síita félhold” közötti, a korábbinál is *élesebb* szembenállásra. (lemonde.fr 2014.01.13.)

A tunéziai társadalom mélyülő törésvonalai a „demokratikus átmenet” kezdetén

A választási erőssorrend alapján a nagy fölényrel győztes, valamint két kisebb baloldali párt vezetői 2011. november 18-án megállapodtak a *hatalom megosztásáról* és a *koalíciós kormányzásról*. A koalíciós kormány miniszterelnöke Hamadi Jebali – az En-Nahda főtitkára –, a köztársasági elnök Moncef Marzouki – a Köztársasági Kongresszus elnöke –, a parlament elnöke Ben Jaafar – az Ettakatol elnöke – lett.

Hamadi Jebali államvezetési, közigazgatási tapasztalatokkal nem rendelkező koalíciós kormánya 2011. december 24-én lépett hivatalba. A diktatúra alatt *börtönben és/vagy száműzetésben* élő iszlamista és laikus politikusokból álló kormány, beleértve a kormányfőt is, nem tudott megbirkózni az előtte tornyosuló és mind súlyosabb gazdasági, politikai, biztonságpolitikai és társadalmi problémákkal, s ezért 2013. március 13-án új kormány alakult, melynek kormányfője, Ali Larayedh, a Jebali kormány belügyminisztere lett. Ez a kormány 2014. január 19-én egy szakértői kormánynak adta át a helyét, a miniszterelnöki teendőket – a következő választásokig – a független Mehdi Jomma tölti be.

A sziszifuszi munkába fogó Jebali-kormány már az ország rohamos *kettészakadását* konstatálhatta: egyik oldalon álltak az iszlám *lehetőségeiben* vagy *mindenhatóságában* hívó erők, a másik oldalon pedig a szekuláris vagy *laikus állam* elkötelezettjei, akiket zavart a vallási nyelv és a túlságosan szigorú erkölcsiség eluralkodása, és akiket félelemmel töltött el Allah „tébolyult” szalafista híveinek számos erőszakos fellépése.

A tunéziai társadalom bipolarizációja naponta mélyült e két tábor kölcsönös bizalmatlansága, haragja, gyűlölete és az erődemonstrációk, erőszak-alkalmazás alapján.¹¹ Az államfő, Moncef Marzouki 2012. március 20-án, a függetlenségi ünnepen elmondott beszédében emlékeztetett arra, hogy „a nemzet nem építhető egyetlen szín vagy egyetlen anyag használatával, ugyanis a nemzet lényegénél fogva sokszínű és plurális”. Úgy tűnt, sokan nem értették meg a köztársasági elnök nemzetfelfogásának a lényegét. (jeuneafrique.com 2012.03.28.) Sőt, 2012 márciusában egy közvélemény-kutatás megerősítette ezt a törésvonalat: a megkérdezett válaszolók 50,9% tartott a vallási szélsőségesektől.¹²

Nem kétséges, hogy Tunézia Ben Ali utáni történetének egyik *legfontosabb* dátumaként marad fenn 2012. március 26. Ugyanis a politikai életet uraló és az alkotmányozó nemzetgyűlésben két harmados felhatalmazással rendelkező En-Nahda – súlyos belső és külső küzdelmei után – ezen a napon mondott *véglegesen*

nemet a szélsőséges szalafista csoportoknak és saját szélsőségeinek is. (Le Monde 2012.03.27.). Az „iszlám gyökerű” párt határozottan elutasította a *sária* szerepeltesét a készülő alkotmányában, s ezzel önmeghatározását is igazolni szándékozott, miszerint nem iszlamista párt. Így a modern állam és társadalom realitására szavazott, vállalva az összeütközés kockázatát a hazai és nemzetközi iszlamista család egy részével. (Az arab-muzulmán államok alaptörvényeinek többsége utalást tesz a sáriára, mint a legfőbb jogforrásra. A tunéziai alkotmányozó az alkotmány első cikkében annak megállapítására szorítkozik, hogy az iszlám az ország vallása).

Ideje volt, hogy a *kettős nyelvet* beszélő En-Nahda világosan állást foglaljon, mert több ezer szalafista militáns az alkotmányozó nemzetgyűlésre és az En-Nahdára való nyomásgyakorlás érdekében megsokszorozta az erőszakos fellépéseket és a provokációkat.¹³ Az En-Nahda vezetői tudták, hogy az iszlámnak a szalafisták által képviselt változata idegen a tunéziai férfiak, de még inkább a nők többsége számára. Tisztában voltak azzal is, hogy egy radikális iszlamista fordulat az országot az összeomlás szélére sodorná, hiszen elmaradnának a fontos bevételi forrást jelentő külföldi turisták és a befektetők is.

A szalafisták radikalizálódása

Közvetlenül a diktatúra bukása után megalakult Anszár al-Sária csoport mind gyakrabban vált a megbotránkoztató hírek főszereplőjévé, mint például akkor, amikor az egyik aktivistájuk letépte a tunéziai nemzeti zászlót a Manuba egyetem bölcsészkarának bejárata felett és kitűzte a Próféta fekete zászlóját. A szalafista mozgalom azonban létezett már Ben Ali uralma alatt is. Az iszlamista mozgalmak egyik szakértője, Sami Amghar egy interjú során emlékeztetett: „A szalafista mozgalom a Szaúd-Arábiában iszlamista egyetemeken tanulmányokat folytató tunéziai diplomások hazatérésének terméke [...] A rezsim tolerálta őket, mivel a mozgalom nagy többsége szigorúan vallási nézeteket terjesztett a tunéziai lakosság körében és nagyon kritikus volt az En-Nahda iszlamistáival szemben. Mindazonáltal a tunéziai szalafisták Ben Ali távozását valódi felszabadulásként élték meg.” (slateafrique.com 2012.03.19.) Annál is inkább, mert a diktatúra vége felé – feladva addigi küldetésüket – mind többen kerültek börtönbe.

A Le Monde tunéziai tudósítója 2012. márciusban riportot készített a *szalafisták radikalizálódásáról*. Mint minden pénteken, így március 9-én is tüntettek Tuniszban, tiltakozva az iszlámot ért inzultusok miatt. A tudósító megállapította, hogy fél év alatt bekövetkezett a fiatal szalafisták radikalizálódása, amiről az öltözkűkben bekövetkezett változások is tanúskodtak. Három nappal korábban több mint ezren, sokan katonai ruhában tüntettek az igazságügyi a minisztérium előtt, néhány fiatal fogva tartott társuk kiszabadítása érdekében. A börtönben ülő szalafisták februárban Sfax város mellett fegyverrel támadtak a biztonsági erők egyik alakulatára. Ez a fegyveres összecsapás ismét sokakban tudatosította azt a növekvő fenyegetést, amit a szélsőséges elemek képviseltek. Az incidensek száma megsokszorozódott, melyeket szítottak az alkotmányozó nemzetgyűlésben zajló ideológiai viták is. Ha nem is minden szalafista ért egyet az erőszak alkalmazásával, a *dzsihadista* szárnyhoz

△ *Abu Ijád és Rasid Ganússi*

tartozók gátlások nélkül készültek rá. „[...] az iszlám védelmében készek vagyunk meghalni és gyilkolni” – mondta az újságíróknak egy 25 éves fiatal. Az is kiderült, hogy kiképző központokat hoztak létre az algériai határ közeli hegyvidéken (Chaambi). (lemonde.fr 2012.03.20.)

Az Anszár al-Sária vezetői mögött hosszú életút áll. Al-Khatib Idrissi sejk feladata az ideológia meghatározása, Abu Ijád-é az akció megszervezése. Az egykori betegápoló, Al-Kathib Idrissi kilenc évet töltött Szaúd-Arábiában, mielőtt visszatért Tunéziába, ahol bebörtönözték, majd házi őrizetben tartották. Abu Ijád (Seifallah Ben Hassine) Afganisztánban harcolt. 2003-ban letartóztatták Törökországban, majd kiadták Tunéziának, ahol 64 év börtönre ítélték. A Forradalomnak köszönhetően, 2011. márciusban, mint sok más bebörtönzött iszlamista, ő is kegyelemben részesült és kiszabadult.

A dzsihadista szalafista csoportok 2012-ben mind gyakrabban vonultak az utcákra fekete zászlók alatt, s egyre több mecsetet foglaltak el, ami lehetővé tette számukra, hogy az ország minden régiójában toborozzanak. A 2500 mecset 20%-a már a kezükön volt. (lemonde.fr 2012.03.20.). A szalafisták sűrűsödő radikális fellépéseivel szemben a hónapokig passzív magatartást tanúsító „iszlamista” dominanciájú kormány elkezdett több területen is reagálni. Március 16-án például arra kényszerített egy radikális, gyűlöletbeszédet tartó imámot, hogy távozzon a főváros egyik déli elővárosában található mecsetből. „Hibát követtünk el, vissza kell hódítanunk a mecseteket [...] Ismét terjeszteni fogjuk Rasid Gannúsi könyveit a modern iszlám elterjesztése érdekében” – hangsúlyozta az En-Nahda parlamenti csoportjának a vezetője. (lemonde.fr 2012.03.20.)

Az En-Nahda el akarta szigetelni a dzsihadista szárnyat a mérsékelt szalafistáktól, s ezért azt szorgalmazta, hogy alapítsanak pártot és vegyenek részt a demokratikus életben az egyiptomi szalafisták mintájára. Al-Khatib sejk elutasította az ajánlatot, mondván: „Nem szabad megosztani a tunéziai társadalmat. Egyiptomban is csak egy szalafista csoport vesz részt a demokratikus folyamatban, de a többség nem” –

nyilatkozta a francia lapnak, majd hozzá tette: „Mindenkinek akadályt gördít a sáría elé, nem muzulmán”. Később mégis megalakult egy szalafista párt, Al-Kathib és Abu Ijád sejkét követők viszont tovább radikalizálódtak. (lemonde.fr 2012.03.20.)

Al-Kathib sejk azzal kapcsolatos megállapítása, hogy nem tekinthető muzulmán az, aki akadályozza a sáría érvényesülését, komoly figyelmeztetés volt Rasid Gannúsi és a pártja számára is. Ganússi, egy interjúban kitért pártjának az alkotmánnyal kapcsolatos döntésére és a szalafistákhoz – mint „hitestvéreikhez” – való viszonyára. Elmondta, hogy saját pártjában is – ami egy demokratikus pártban természetes – hosszú és éles viták folytak a *sáría* szerepe körül. Kiemelte, hogy egy felmérés szerint, ha referendumot tartottak volna a sáriáról, akkor a szavazók 51% értett volna egyet annak az alkotmányban való rögzítésével, az azonban végletesen megosztotta volna a társadalmat. „A szalafisták tisztában vannak ezzel, de nem értik, hogy egy alkotmány csak konszenzusus alapon születhet meg” – tette hozzá. (plus.lefigaro.fr 2012.04.02.) Lehetségesnek tartotta, hogy ez irányú döntésük radikalizálja a szalafistákat. Ugyanakkor a szalafista mozgalom – szerinte – nem egy homogén tömb. Többségük nagyon rigorózusan gondolkodik, de elveti az erőszakot és nem vádolja az En-Nahdát az *apostázia* bűnével. Velük lehetséges a párbeszéd, s reményei szerint elfogadják, hogy legális keretek között tevékenykedjenek. „A lényeg, hogy elkerüljük a konfrontációt”. Azokkal viszont, akik eszméik kikényszerítése érdekében erőszakhoz folyamodnak, a tunéziai társadalom, amely a *mérsékelt iszlámra* szavazott, szembeszegül és marginalizálja őket. Azt is mondta: „Valójában nem hiszek a terrorizmus veszélyében. Természetesen vannak forrófejek, de a terrorizmus egy öngyilkos út lenne”. (plus.lefigaro.fr 2012.04.02.)

2012. júniusban Ájmán az-Zavahiri, az al-Kaida emíre szólította fel a tunéziaiakat, hogy *védjék* meg a sáriát, és kijelentette, hogy az En-Nahda, amely két laikus párttal kormányoz, „megtagadta önmagát és elárulta az iszlámot”. „Egy olyan iszlám feltalálásán munkálkodnak, amely elfogadható az Egyesült Államoknak, az Európai Uniónak vagy [...] az Öböl menti országoknak”. (Le Monde, 2014.06.11.) Zavahiri jól időzített, internetes *iszlám fórumokon* terjesztett üzenete *szította* azt az országossá terebélyesedő zendülést, amely a

„*Művészetek tavasza*” című festészeti kiállítás miatt robbant ki egy nappal korábban, mivel a Tunisz egyik elővárosában kiállított képeket a szalafista tiltakozók *istenkáromlónak* minősítették és feldúlták a kiállítás helységeit. A parancsot a támadásra Abu Ijád adta ki.

Zavahirival és a dzsihadista szalafistákkal szemben Rasid Ganússi a tunéziai embereket arra szólította fel, hogy vonuljanak az utcára, s védjék meg a forradalom vívmányait a zendülőkkel szemben. A kormány nyolc régióban, beleértve a fővárost is, kijárási tilalmat rendelt el.

„A dzsihadista szalafista csoportok 2012-ben mind gyakrabban vonultak az utcákon fekete zászlók alatt, s egyre több mecsetet foglaltak el, ami lehetővé tette számukra, hogy az ország minden régiójában toborozzanak.”

„Minden forradalomban van egy ellenforradalom – mondta Ganússi. Felszólítunk valamennyi forradalmi erőt, hogy egyesüljön az ellenség ellen, a pártokat, a szindikátusokat, a médiákat, hogy közös frontot hozzanak létre a forradalom minden, de nem erőszakos eszközzel való védelme érdekében. A biztonság megteremtése nemcsak a rendőrség és a hadsereg felelősségi körébe tartozik. Ezért felszólítjuk a fiatalokat, hogy alakítsanak bizottságokat, hogy védjék meg lakónegyedeiket, mint a forradalom idején”. (lemonde.fr 2012.06.13.)

Az erőszakos összecsapásokat rendőrségi, bírósági épületek, politikai pártok vagy szindikátusok központjai elleni támadások követték. Miközben Gannúsi bejelentette, hogy az események ellenére is folytatja a „párbeszédet” a szalafistákkal, éles bírálatot fogalmazott meg Ájmán az-Zavahiri címére: „Zavahiri katasztrófa az iszlám és a muzulmánok számára [...] Mindig csak polgárháborús terve van, soha semmi jót nem tett az iszlámért”. Az al-Kaida vezérét egy „vallási diktátorhoz” hasonlította: „azt gondolja, hogy rákényszeríthet egy életstílust a tunéziaiakra és diktálhatja nekik a saját törvényét, ő a vallási szélsőségesség példája”. (lemonde.fr 2012.06.13.)

Az Anszár al-Sária következő támadási célpontja az Egyesült Államok tunéziai nagykövetsége, s a mellette található amerikai iskola volt szeptember 14-én. Ezen a pénteki napon, a kora délutáni ima után, a főváros különböző részeiről mintegy ezer főből álló felheccelt tömeg tartott az amerikai nagykövetség épülete felé ugyancsak Abu Ijád felszólítására. Ijád az Egyesült Államokat tette felelőssé azért, hogy a Youtube-ra felkerült „A muzulmánok ártatlansága” című, általa provokatívnak tartott és muzulmánokat sértő film (a film valóban azt mutatta be, amikor a muzulmánok fanatikusak és erőszakosak). A nagykövetség területére betört, megvadult fiatalok törtek-zúztak, gyújtogattak, fosztogattak és öt órá

harcba keveredtek a nem megfelelően megerősített és meglehetősen passzívnak mutakozó rendvédelmi erőkkel, miközben azt skandálták: „Obama, Obama, mi mindnyájan Oszama vagyunk!” A nagykövetség épületéről letépték az amerikai zászlót, és kitzútták a szalafisták fekete zászlóját. Az iskolát kifosztották és felgyújtották. A csata során négy tüntető vesztette el az életét, s mintegy ötven személy sérült meg mindkét oldalon.

Az amerikai kormány felszólította állampolgárait és vállalatait, hogy haladéktalanul hagyják el Tunéziát. Ez egy erős jelzés volt a tunéziai kormánynak, melyet azzal vádoltak, hogy részleges felelősség terheli abban, hogy a rendvédelmi erők nem tudták megvédeni a nagykövetség épületét. Az amerikai iskola biztonsági koordinátora, akire ugyancsak rátámadtak a fanatikus tüntetők, a blogjában azt írta: „Nem szabad bízni a tunéziai biztonsági erőkben”, és a helyszíni tapasztalatai szerint számára úgy tűnt, hogy a támadás „megtervezett és jóváhagyott” volt. (kapitalis.com. 2012.09.20.) Ezzel szemben a helyzet drámaiságát minimalizálni akaró tunéziai külügyminiszter azt nyilatkozta, hogy a nagykövetség elleni támadás a „demokratikus átmenet normális következménye”. (kapitalis.com. 2012.09.20.)

A támadás másnapján a tunéziai ellenzéki politikai erők az En-Nahda felelősségét firtatták az Anszár al-Sáriával való *kétértelmű* kapcsolata miatt. A média egy része emlékeztetett arra, hogy Rasíd Ganússi 1986-ban létrehozta az En-Nahda fegyveres szárnyát, a Tunéziai Iszlám Frontot, s ő az abban szerepet vállaló Abu Ijád mentora volt. Tény, hogy napjainkra ambivalenssé vált Abu Ijád (és az Anszár al-Sária) kapcsolata Rasíd Gannússival (és a hatalmon lévő iszlamista pártjával) és fordítva, hiszen egyszerre riválisok és testvérek. (Ganússi később egy interjúban elmondta, hogy nem akartak a szalafistákkal szemben azonnal olyan elnyomó módon fellépni, ahogy velük szemben léptek fel Ben Ali diktatúrája idején). Abu Ijád szervezett márciusban

egy óriási tüntetést a nemzetgyűlés épülete elé, követelve, hogy az En-Nahda vonja vissza azt a döntését, hogy lemond a sária alkotmányba iktatásáról. Az erődemonstrációhoz a szalafisták mellett számos En-Nahda szimpatizáns is csatlakozott. Sadok Chourou képviselő, aki a dzsihadista Abu Ijád egyik legfőbb támogatója az En-Nahdában, azt nyilatkozta, hogy az Anszár al-Sária ártatlan és semmi köze nem volt az amerikai nagykövetség elleni támadáshoz. (A képviselő politikai felfogására jellemző, hogy a megelőző évben az alkotmányozó nemzetgyűlésben nyilvánosan azt javasolta, hogy „feszítsék keresztre és darabolják fel a hatalmon lévő párt ellenzéki politikusait”. (kapitalis.com 2012.09.20.)

Az ellenzéki pártok és a közvélemény követelte, hogy a kormány tartóztassa le Abu Ijádot. Az Anszár al-Sária azonban a Facebookon megüzente Ali Larayedh belügyminiszternek, hogy könyörtelen harcot indítanak a kormány ellen, ha megpróbálja letartóztatni Abu Ijádot. A kormány azonban felmérte, hogy milyen súlyos negatív következményei lehetnek az amerikai nagykövetség elleni támadásnak a diplomáciára, az egyébként is rossz állapotban lévő gazdaságra, a turizmusra, valamint az „iszlám demokráciára”, s a rendfenntartó erők immár határozott fellépésbe kezdtek az Anszár al-Sária dzsihadista harcosai ellen. (kapitalis.com 2012.09.20.). Abu Ijád azonban Líbiába menekült, ahol egy fegyveres milícia tagjai 2013. december 31-én elfogták, s át akarták adni a tunéziai hatóságoknak, de számos közbenjárás hatására végül szabadon engedték. (shemsfm.net 2014.01.03.)

Politikai gyilkosságok, általános sztrájk, kormányválság

2012. október 18-án bekövetkezett az első politikai gyilkosság az ország dél-keleti részén található Tataouine nevű városban. Az En -Nahda által szervezett Forradalmi Védelmi Ligák helyi tagjai az utcán halálra lincseltek Lofti Nagdh-ot, az első számú

✓ Chokri Belaïd

ellenzéki Nida Tounes nevű párt helyi koordinátorát, a Mezőgazdászok Regionális Uniójának elnökét. Ali Larayedh belügyminiszter szerint a halált szívinfarktus okozta. A nyilvánosságra került és video-felvételekkel dokumentált boncolási jegyzőkönyv megerősítette a lincselés tényét (59 botütés és késszúrás érte az elhunyt testét). A köztársasági elnök, Moncef Marzouki bírálta a milíciákat és a „lincselést”. A TAP tunéziai hírügynökség rendőrségi forrásokra hivatkozva közölte, hogy nyolc személyt tartóztattak le a gyilkossággal kapcsolatban folyó nyomozás keretében. (tunisiefocus.com 2012.11.05.) Az őrizetbe vett személyek között szerepelt a helyi „Forradalmi Védelmi Liga” vezetője is. Több ellenzéki párt, emberjogi szervezet követelte a Ganússi ösztönzésére megalakult Forradalmi Védelmi Ligák felosztatását. Az En-Nahda egyik parlamenti képviselője szerint viszont a hatóságok *kapitális hibát* követtek el és ezért az alkotmányozó parlament plenáris ülésén követelte a foglyok szabadon bocsátását, sőt a fogházban töltött idő miatti kártalanításukat, hiszen „ezek az emberek akkor azért vonultak tömegesen utcára, hogy védjék a forradalom nemes ügyét, és ahelyett, hogy tiszteletet kaptak volna ezért, börtönbe vetették őket.” (kapitalis.com 2013.01.31.) A lincselésről egyáltalán nem ejtett szót. Ez a politikai gyilkosság még nem keltett földrengésszerű hullámokat, a következő kettő azonban igen.

2013. február 6-án reggel, a házából kilépve több golyóval megölték a 48 éves Chokri Belaïdot, a Demokrata Hazafiak Egyesült Pártja főtitkárát. Az ügyvéd képzettségű Belaïd a baloldali ellenzék egyik meghatározó alakja (az volt már Ben Ali rendszere alatt is) és a kormány szigorú kritikusa volt, nem sokkal korábban csatlakozott egy baloldali pártokból álló koalícióhoz, a Népi Fronthoz. Nagyon jól ismerte a tunéziai politikai élet felszín alatti világát és ezért korábban számos személyes támadásnak volt kitéve. „Undorít az egész En-Nahda és vádoló vezetőjét, Rasíd Ganússit, aki meggyilkoltatta a testvéremet” – jelentette ki érthető felindultságában Abdelmajid Belaïd. (jeuneafrique.com 2013.02.06.)

A gyilkosság igen erős érzelmi reakciókat váltott ki a tunéziai emberek körében, akik *barikádokat* emeltek a fővárosban, a belügyminisztérium előtt tiltakoztak, az ellenzék pedig bejelentette, hogy *felfüggeszti* tevékenységét az alkotmányozó nemzetgyűlésben. A politikus halála még a nemzetközi közvéleményt is megrázta. Az európai parlament, ahol a tunéziai elnök, Moncef Marzouki látogatást tett, egy perces néma felállással tisztelgett a meggyilkolt politikus előtt, aki a tunéziai *szabadságjogok* megalkuvás nélküli védelmezője volt. Nagyon sok honfitársa, még ha nem is azonos politikai oldalon álltak vele, megrendülten gyászolta. A sürgősséggel összeült ellenzéki pártok *általános sztrájk*ról döntöttek, nemzeti temetést és a *kormány lemondását* követelték. És egyetértettek abban is, hogy felfüggesztik képviselőik részvételét az alkotmányozó nemzetgyűlés (ANC) munkájában. A gyilkosságért nagyon sokan a kormányt és az En-Nahdát vádolták. A kormányt azért, mert nem adott őrizetet Chokri Belaïdnek, mint politikusnak; az iszlamista pártot pedig azért, mivel gyakran nevezte „uszítónak” a szociális feszültségek növekedése kapcsán. (jeuneafrique.com 2013.02.06.)

Moncef Marzouki, köztársasági elnök kairói látogatásáról egy *katasztrófális* politikai helyzetbe tért vissza. Az En-Nahda elnöke, Rasíd Ganússi elítélte a

gyilkosságot, s megpróbálta a tömegeket megnyugtatni. A tunéziai médiában a büntetett többnyire úgy tálalták, hogy a folyamatok feltartóztathatatlanná válnak. Különösen az írott sajtó volt nagyon kritikus a hatalmi párttal, amelynek vállalnia kell a felelőséget. A miniszterelnök, az En-Nahda volt főtitkára, Hamadi Jebali vállalta! Bejelentette ugyanis, hogy „egy nemzeti szakértői, politikai hovatartozás nélküli kormányt hoznak létre”. Ezzel a bejelentéssel sem Ganússi, sem az iszlamista párt további vezetői, sem Marzouki nem értettek egyet, s március 13-án újra csak politikai kormány alakult – mint fentebb említettem – a volt belügyminiszter Ali Larayedh vezetésével.

A *Le Temps* című francia nyelvű tunéziai napilap „terrorizmusnak” minősítette Chokri Belaïd megtervezett és tökéletesen összehangolt meggyilkolását. Az újság aggódva rákérdezett az arab tavasz tunéziai örökségére is. Az ország, amely „2013. február 6-án” történelmének egy „sötét szakaszára” ébredt, vajon elkerülheti-e az egyiptomihoz hasonló erőszak kirobbanását? Ennek elkerülésére fontosnak tartotta, hogy „megmentsük, ami a forradalomból maradt.” (slateafrique.com 2013.02.07.).

A tunéziaiak a politikai gyilkosság ellen, de az erőszak erősödése ellen is protestáltak, amit az az Anszár al-Sáriának és forradalmi milíciáknak tulajdonítottak. Salah Oueslati, egyetemi történész kutató szerint, az a tény, hogy az En-Nahda elítélte Belaïd meggyilkolását, egyáltalán nem jelenti ártatlanságának a bizonyítékát, s legalább is „az országban uralkodó büntetlenség légköréért felelősség terheli.” Majd hozzátette: *vannak olyan tények, melyek alapján a figyelmet „az imámokra kellett volna fordítani, akik gyűlöletre, erőszakra vagy az ellenzéki politikusok meggyilkolására ösztönöznek.”* (slateafrique.com 2013.02.07.)

A márciusban hivatalba lépő új miniszterelnök kötelezettséget vállalt a politikai erőszak megfékezésére, a fegyveres milíciák – közöttük a forradalmi védelmi ligák – feloszlására és a nagyarányú áremelkedések megfékezésére. De valójában hónapokig szinte semmi nem történt, egészen július 25-ig, amikor egy újabb baloldali politikust gyilkoltak meg. A módszer ugyanaz volt, mint Chokri Belaïd esetében: reggel egy telefonhívással kicsalták a házából, ahol két ember várt rá és szitává lőtte, majd egy motoron elmenekült. Mohamed Brahmi meggyilkolása az országot egy újabb mély politikai válságba taszította. Először spontán és békés tüntetések robbantak ki július 25-ről 26-ára virradó éjszaka az ország legfőbb városaiban, melyeket a rendőrség könnygáz-gránátokkal oszlatott fel. A tüntetők haragja közvetlenül Lofti Ben Jeddou belügyminisztert vette célba. Szemére vetették, hogy erőszakkal lép fel békés tüntetők ellen, ugyanakkor Chokri Belaïd gyilkosai még mindig szabadon vannak és nem tudta megvédeni Brahmi életét, miközben a politikus halálos fenyegetéseket kapott. A tüntetéseket általános sztrájk követte.

A 58 éves Brahmi az El Chaab (Nép) párt elnöke, majd a „Népi áramlat” megalapítója volt. Képviselőként részt vett az Alkotmányozó Nemzetgyűlés munkájában. A hívő Brahmi azon munkálkodott, hogy a baloldali arab nacionalista formációja július elején csatlakozzon a baloldali pártszövetséghez, a Népi Fronthoz, miként azt Chokri Belaïd is tette. Öt nappal a halála előtt azt nyilatkozta: „Arab-muzulmán identitásunk nem vonható kétségbe; közeledésünk a Népi Fronthoz, nem teszi többé

△ *Mohamed Brahmī*

lehetővé az iszlamistáknak, hogy a baloldalt pogánynak tekintsék. Márpedig az En-Nahda meg van arról győződve, hogy a jövőbe akkor lesz biztosítva, ha sikerül ezt a nagyon zavaró riválisát kiiktatni.” (jeuneafrique.com 2013.08.01.)

Nem ő volt a hatalmon lévő, az En-Nahda által dominált trojkanak a legelszántabb ellenfele, de nyilvánvalóan zavarta a formációt. Az En-Nahdához képest ellentétes állásponton volt Mohamed Murszi, egyiptomi elnök ügyében is: amíg az En-Nahda támogatta Murszit, addig Brahmī azt a felkelést támogatta, amely Murszi hatalomból való eltávolításához vezetett. Sőt Brahmī addig is elment, hogy párhuzamot vont az egyiptomi Muzulmán Testvérek és a tunéziai kormányzó trojka nagyon meggyengült legitimitása között. Brahmī azt is többször kifogásolta, hogy az Alkotmányozó Nemzetgyűlés nem tartotta be az egy éves mandátumát az új alkotmány kidolgozására. Éppen ezért szerinte 2012. október 23. óta a végrehajtó hatalom legitimitása is kérdésessé vált. Ez a probléma, noha visszatérően szerepelt az ellenzéki pártok politikai diskurzusában, új aktualitásra tett szert az egyiptomi események miatt, melyeket veszélyként élt meg a többséggel bíró, egyre kevésbé népszerű iszlamista párt.

A hatalmon lévő iszlamistákat zavarba hozta az újabb politikai gyilkosság híre, s elsők között ítélték el a gyilkosságot. A belügyminiszter a másnapi sajtótájékoztatón az Anszár al-Sáriához közeli szélsőséges szalafista csoport egyik tagját vádolta meg a gyilkossággal. A gyilkos Bubaker al-Hakimit már Líbiában is keresték illegális fegyverkereskedelmért. A belügyminiszter szerint a 12 milliméteres revolver, amelyet Bubaker el-Hakimi használt Brahmī meggyilkolásához, ugyanaz a fegyver volt, amellyel a csoport egy másik tagja Chokri Belaïd életét oltotta ki. A gyilkosság pillanatát

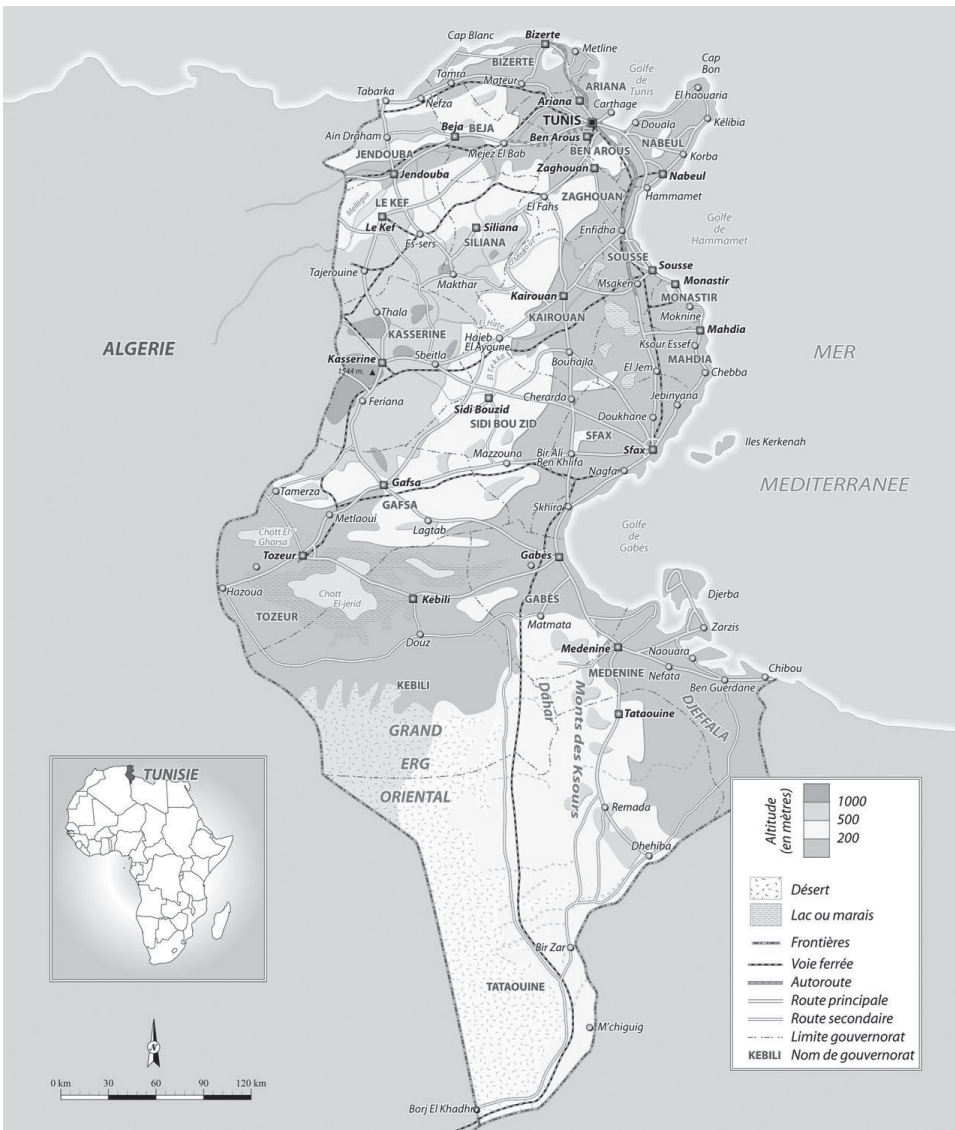
nagyon gondosan választották meg kitervelői: július 25-én, a Köztársaság napján, egy demokrata meggyilkolásának szimbolikus jelentőségét növeli az a tény, hogy a regnáló hatalom nem ünnepli a Köztársaság napját. Általános vélemény szerint, azok akik kiiktatták az élők sorából az ellenzéki politikust, az ő halálával akarták a demokratikus átmenet folyamatát felszámolni. A gyilkosok akkor léptek színre, amikor az Alkotmányozó Nemzetgyűlés képviselői hónapok óta tartó vita után – bár még nem jutottak az alkotmány kidolgozásának végső szakaszába – egyezsége jutottak az alkotmány számos vitatott cikkében. A kompromisszumban nagy szerepe volt az En-Nahdának, amely elfogadta az ellenzék által benyújtott módosító indítványokat, beleértve a 141. cikk törlését is, amely az államnak vallási jelleget biztosított volna. A megállapodás eredményét július 26-án szándékoztak ratifikálni, és ekkor került volna sor a Független Választási Bizottság tagjainak megválasztására is. (jeuneafrique.com 2013.08.01.)

Mohamed Brahmī temetése után, akit Chokri Belaïd mellé helyeztek örök nyugalomra, ugrásszerűen megnőtt a különböző pártokhoz tartozó alkotmányozó képviselők lemondása is. Sőt, az alkotmányozó nemzetgyűlés elnöke, Ben Jaafar, augusztus 6-án meghatározatlan időre felfüggesztette az alkotmányozási folyamatot. Ezt a döntést élesen bírálta augusztus 27-én a miniszterelnök, Ali Larayedh. „A kormány nem gondolja azt, hogy a Közgyűlés felfüggesztése hozzájárulna a párbeszéd felgyorsításához, ami késlelteti a kitűzött menetrendet, különösen a törvények megszavazása tekintetében”. (huffpostmaghreb.com 2013.08.27.)

Egy brit közvélemény-kutató intézettől megrendelt közvélemény-kutatás eredménye szerint az En-Nahda csak 12%-os eredményt érte el az akkor még év végre tervezett parlamenti választáson. Ez a voksolási hajlandóság rendkívül mértékben nyugtalanította a párt legfelsőbb vezetését és Konzultatív Tanácsát, jobban, mint Mohamed Murszi hatalomból való elmozdításának esetleges tunéziai hatásai. A helyzetüket nehezítette az is, hogy egy diplomáciai forrás szerint Katar csökkentette a tunéziai kormánynak és az En-Nahdának nyújtott pénzügyi támogatást. (jeuneafrique.com 2013.07.23.)

Az ország közbiztonsági helyzete, valamint az erőszak erősödése továbbra is kulcskérdésnek bizonyult az ország jövője szempontjából. Ali Larayedh kormánya augusztus 27-én – sokak által régen várt – *döntő* lépésre szánta el magát: bejelentette, hogy az Anszár al-Sária mozgalmat a hónapok alatt gyűjtött bizonyítékok alapján ettől a naptól „terrorista szervezetnek” minősíti, „terroristának tekinti a szervezet minden tagját”, nemcsak a „titkos katonai szárnyát”, „betiltja mindenfajta tevékenységét”, „bünteti a szervezetnek nyújtott logisztikai és pénzügyi támogatást”. (huffpostmaghreb.com 2013.08.28.)

Sajtótájékoztatóján a kormányfő beszélt az ország biztonsági és politikai helyzetéről, valamint megindokolta kormánya döntését. Az Anszár al-Sária követte el Chokri Belaïd és Mohamed Brahmī elleni politikai gyilkosságokat, illetve több támadást hajtott végre a fővárostól dél-nyugatra található Kasserine nevű város és az algériai határ között húzódó Chaambi hegységben a hadsereg alakulatai ellen. Felelősség terheli titkos fegyverkereskedelem és fegyverek felhalmozása miatt is, és

közvetlen kapcsolatban áll nemzetközi terrorista szervezetekkel, különösen az AQMI-val (Al Qaida au Maghreb islamique).

A miniszterelnök szólt arról is, hogy kormánya addig nem mond le, amíg az alkotmányozó nemzetgyűlés nem szavazza meg az új alkotmányt, azaz nem zárul le az átmeneti periódus. Ugyancsak élesen bírálta a folytatódó tüntetéseket és ülősztrájkokat, melyeket nem tekint demokratikus módszereknek. „Demokráciákban az emberek azért tüntetnek, hogy társadalmi és gazdasági követelések megvalósítását kérik a kormánytól, de a tiltakozások semmiképpen sem lehetnek politikai jellegűek és a tiltakozók nem követelhetik a kormány távozását”. (huffpostmaghreb.com 2013.08.27.)

< A Chaambi hegység

Itt utalnom kell a Chaambi hegységben meghúzódó *terroristákra*, akiknek 260 barlang nyújt biztos menedéket. A tisztogatási műveletekbe kezdő tunéziai hadsereg egységei ellen a Maliból vagy Szíriából visszatért tunéziai, az AQMI-hoz közel álló algériai és líbiai terroristák számos támadást hajtottak végre 2012 decemberétől kezdve, amikor megölték a járőröző Nemzeti Gárda egyik katonáját. A hatóságok ekkor ébredtek rá, hogy a hegység terroristák búvóhelye. A tisztogatási hadműveletek komoly veszteségeket okoztak a biztonsági erőknek, akiknek csupán néhány terroristát sikerült kézre keríteni, de nem sikerült felszámolni a terrorista tűzfészket. 2013. áprilisban kudarcot vallott a tunéziai hadsereg nagyszabású tisztogatási hadművelete, amit kénytelenek voltak leállítani a terroristák által elhelyezett *taposóaknák* miatt. Július 29-én az ország a terrorista borzalom egy nagyon súlyos esetével szembesült: nyolc elitkatonára *megcsónkított* holttestét találták meg egy hegyi ösvényen. Egy tunéziai katonai forrás szerint, ez a barbár tett rámutat arra, hogy a terroristák taktikát váltottak. „Eddig többnyire védekeztek, mostantól kezdve teljesen nyilvánvaló módon a támadásra helyezik a hangsúlyt.” Augusztus 1-ére virradó éjszaka a hadsereg, a nemzeti gárda, az anti-terrorista erők és a speciális erők 5000 fegyverese részvételével és könnyű páncélos járművek kíséretében együttes támadást indítottak a terroristák ellen. A támadást még a légierő gépei is segítették, nem sok sikerrel. (jeuneafrique.com 2013.08.07.) Mindenesetre a kormány döntése, hogy „terrorista szervezetnek” minősítette az Anszár al-Sáriát, jó hatással volt a politikai élet szereplőire és a társadalomra, s lassan folytatódott a munka az alkotmányozó nemzetgyűlésben is.

Az új alkotmány megszületése és a rendkívüli állapot feloldása

2014. január 27-én az államfő, Moncef Marzouki, a távozó miniszterelnök, Ali Larayedh és az Alkotmányozó Nemzetgyűlés elnöke, Ben Jaafar ünnepélyes keretek között aláírta az új alkotmányt, melyet a képviselők előző éjszaka – a végszavazás hetek óta tartó ismételt halasztása és több mint három évvel az arab tavaszt elindító forradalom után – óriási többséggel (200 igen, 12 nem, 4 tartózkodás) megszavaztak. A két évig sokszor egymásra acsarkodó alkotmányozó képviselők együtt énekeltek a nemzeti himnuszt, önfeledten lengették a tunéziai zászlót és ujjjaikból V betűt

formálva a „konszenzusos demokrácia” győzelmét ünnepelték. Eredetileg ennek az ünnepélyes aktusnak 2012. október 23-án kellett volna bekövetkeznie, de mint már korábban is érzékeltettem, az új alaptörvény « nehéz szüléssel » jött a világra. A késedelmet az iszlamista parlamenti többség és a többnyire laikus ellenzék közötti mély bizalmatlanság és egyet nem értés, politikai gyilkosságok, országszerte kirobbant társadalmi tiltakozások, az alkotmányozás felfüggesztése stb. magyarázzák. „*Ez az alkotmány minden tunéziai férfi és nő alkotmánya, megőrzi vívmányainkat és lerakja egy demokratikus állam alapjait*” – jelentette ki Ben Jaafar az alkotmányozó nemzetgyűlés elnöke. (Le Monde, 2014.01.26.)

A „férfi és női állampolgárok törvény előtti egyenlőségét, a választott testületekben a férfiak és nők egyenlő arányú képviselését” deklaráló alkotmány (20. cikk) elfogadását azonnal üdvözölte Ban Ki-Mun, ENSZ főtitkár is, aki ezt egy „történelmi lépésnek” nevezte, s az országról úgy vélekedett, mint lehetséges „modellről reformokra törekvő más népek számára”. (lemonde.fr. 2014.01.27.) François Hollande, francia köztársasági elnök az új alkotmány elfogadása alkalmából február 7-én érkezett Tuniszba. Az alkotmányozó nemzetgyűlés tagjai előtt kijelentette: „Azért jöttem, hogy üdvözljem az új alkotmányt, amely [...] példaként szolgálhat más országok számára.” „Megerősíti azt, amit júliusban mondtam: az *iszlám összeegyeztethető a demokráciával.*” [kiemelés: Cs.S.] Ezzel az első, hivatalos látogatására utalt vissza, amely 2013. júliusban volt, amikor a demokratikus átmenet folyamatának bátorítására érkezett, de akkor még „súlyos fenyegetések neheztedek az országra.” „Tunézia nem kivétel, hanem példa. Önök a reményt testesítik meg az arab világban, de még azon kívül is.” „Tisztában vagyok azokkal a kihívásokkal, amelyek várnak még önökre”, s ennek kapcsán a *választójogi törvény* elfogadását emelte ki, amely szükséges ahhoz, hogy 2014-ben választásokat lehessen tartani. (jeuneafrique.com. 2014.02.07.) A választások megszervezésének feladata a január 19-én megalakult szakértői kormány feladata lesz. Ebben a kormányban csupán a belügyminiszter, Lofti Ben Jeddou maradt meg a távozó kormányból.

Néhány nappal az alkotmány végső szövegének megszavazása előtt Rasíd Gannúsi interjút adott a francia Le Monde című újságnak, s magyarázatot adott arra, hogy az En-Nadha miért adta fel a kormányzást, amelyben 2011. október óta döntő szerepe volt. Az iszlamista párt elnöke kifejtette, hogy *nem akartak* még a kezdeti kétharmados többségük birtokában sem egyedül, az *ellenzék nélkül alkotmányozni*, mert az végletesen megosztotta volna a társadalmat. A politikai gyilkosságok és a szociális nehézségek következményeként előállt egy olyan helyzet, amikor jelenlétük zavarta az alkotmányozás folyamatát, az ellenzék viszont bojkottálta az alkotmányozást. „Választanunk kellett: vagy sikerre visszük a demokratikus folyamatot, vagy kormányon maradunk. A kormányt saját akaratunkból hagytuk el, erkölcsi döntés alapján. Október 5-én aláírtunk egy, ebben az irányban mutató úttervet, de nem volt könnyű. A döntést – néhány testvéremmel együtt – saját felelősségemre hoztam meg. Nem választást veszítettünk, hanem áldozatot hoztunk az ország érdekében, hogy a demokratikus folyamat sikeres legyen. Ma egy általános megkönnyebbülés a jellemző, mi is része vagyunk az országnak és mi is megkönnyebbültünk”. (lemonde.fr 2014. 01. 14.)

Az interjúban kitért az alkotmányra is, amely büszkévé teszi őt: „Láttuk, hogy a sária bevezetése ártana az alkotmánynak, mivel a szó maga nem rendelkezik világos jelentéssel a fejekben és egy alkotmány csak olyan dolgot tartalmazhat, ami világos és mindenki számára elfogadható. Nem akartuk, hogy ez a szöveg megossza az embereket, azt viszont akartuk, hogy a muzulmánok azt érezzék, hogy az egész világra nyitott világban élnek. Erre törekszenek a tunéziai reformista iszlamisták a XIX. század óta. Ha e modell sikere engedményeket követel, teszünk engedményeket, mint ahogyan akkor is tettünk, amikor feladtuk a kormányzást. [...] Mi büszkék vagyunk erre az alkotmányra, ami összekapcsolja a mérsékelt iszlámot és az egyetemes értékeket, és amely tükrözi a mérsékelt iszlám gyökerű párt, az En-Nahda, a CPR és az Ettakatol, két mérsékelt laikus párt között létrejött koalíciót. Ez jelenti a tunéziai modellt”. (lemonde.fr 2014.01.14.)

És ahogy *konszenzussal* jött létre az alkotmány, konszenzussal állt fel a szakértői kormány is: „Ez egy új helyzet, egy konszenzussal létrehozott szakértői kormánnyal, melynek a feladata, hogy a következő választásokig irányítsa az országot. Ez a kormány rendelkezni fog minden hatalommal és támogatni fogják azok az erők, amelyek eddig kormányon voltak, de támogatni fogja az ellenzék is. Ez a kormány egyik felet sem képviseli. (lemonde. fr 2014. 01.14.) Nem tartotta kizártnak, hogy *néhány arab ország* elégedetlen a Tunéziában történetekkel és tart a „demokrácia fertőző erejétől”, de ők jó kapcsolatokra törekszenek minden arab országgal. Tudják, hogy Tunézia egy kis ország és ismerik a határaitak.

„A hálóját a demokrácia testén szövögető gyilkos pók”

A szakértői kormány jól kezdte a működését. Szinte napra pontosan egy évvel Chokri Belaïd meggyilkolása után egy anti-terrorista akció keretében a biztonsági erők Tunisz egyik külvárosában agyonlőtték egy fegyverest, aki „a mártír Chokri Belaïd ellen elkövetett politikai gyilkosság végrehajtója volt” – jelentette be február 4-én a belügyminiszter, Lofti Ben Jeddou. A belügyminiszter azt is elmondta, hogy a biztonsági erőknek egy jól védett ház több órás tűzharcban történt elfoglalása során sikerült hét „nagyon felfegyverzett” terroristát megsemmisíteni. „Nem akar-

tuk meggyilkolni őket, megadásra szólítottuk fel őket. [De] mindegyiknél automata fegyver, kézigránátok és robbanó övek voltak”. (lemonde.fr 2014.02.04.)

A *közbiztonság* érzékelhetően javult az országban, s ezért a köztársasági elnök 2014. március 5-én bejelentette, hogy feloldja a 2011. januári forradalom óta érvényben lévő rendkívüli állapotot. „A rendkívüli állapot feloldása azonban nem korlátozza a törvény alkalmazásával megbízott biztonsági szolgálatok kapacitását és nem akadályozza meg a fegyveres erők bevetését szükség esetén, semmilyen módosítással nem jár az országban hatályos törvények és rendelkezések alkalmazásában, beleértve azokat, amelyek a katonai műveleti és a határ menti övezetekre vonatkoznak” – tartalmazta az elnöki palota közleménye. (lemonde.fr 2014.03.06.)

További fontos előrelépés volt, hogy május 1-én megszületett az új választójogi törvény is, bár a választások időpontját még nem tűzték ki.

Május 27-ről 28-ára virradó éjszaka azonban kiderült, hogy a tunéziai forradalom után megjelent terrorizmus még mindig nem pusztán egy szomorú emlék a kollektív képzetben. A Chaambi hegységéből – szemtanúk szerint – egy furgonon álarcban érkező, mintegy tíz főből álló terrorista csoport megtámadta a már többször halálos fenyegetéseket kapó Lofti Ben Jeddou belügyminiszter Kassarine-ben található házáat. A támadók az épületet biztosító négy fiatal rendőrt megölték, kettőt pedig megsebesítettek. Másnap reggel a fővárosból a házához érkező belügyminiszter kijelentette: a támadás „az anti-terrorista harc során elért sorozatos sikerek miatti bosszúállás.”

Mehdi Taje a terrorizmus geopolitikus szakértője úgy véli, hogy a terrorista cselekmények száma emelkedni fog Tunéziában, mert „Mehdi Jomaa hatalomra kerülése óta a terrorizmus elleni harc prioritást kapott, de a póknak volt ideje szövögetni a hálóját.” (lefigaro.fr 2014.05.29.)

Vajon gyilkos szúrásaival megmérgezi az „iszlám demokráciát”? ☀

Jegyzetek

- 1 *Afrika Tanulmányok*, 2011. (V. évf.) 4. szám, 5-19. o.
- 2 A szaúdi monarchiát kissé lekötötték a csaknem kilencven éves I. Abdullah királyhoz kapcsolódó trónörökösödési számítások és játszmák, hiszen két kijelölt trónörökös is elhunyt rövid időn belül.
- 3 A kitűnő manőverező képességgel és kitűnő nyugati, főleg francia kapcsolatokkal rendelkező katarai miniszterelnök az egyik legfőbb „szülőatyja” volt az ENSZ BT 1973. sz. határozatának, amely felhatalmazást adott a NATO-nak, hogy vadászgépei berepüljenek a líbiai légtérbe.
- 4 Annál is inkább, mert Abdullah királynak is volt egy régi személyes elszámolni valója Kadhafival. A líbiai vezetőt azzal gyanúsították, hogy szerepe volt a még trónörökös herceg ellen 2003-ban megkísérelt merényletben. Másfelől 2009. márciusban Kadhafit a britek és az amerikaiak „bábfigurájának” nevezte a szaúdi királyt arab vezető társai előtt.
- 5 Emellett speciális erői líbiai lázadókat képeztek ki, majd irányították őket 2011. augusztus végén Kadhafit erődítményszerű főhadiszállása, a Bab al-Azizia ostroma során. Az al Jazira forgatócsoportja elsőként érkezett Bengáziba, a líbiai lázadás hídfőállítására, majd folyamatos ozmózisban élt a lázadókkal.
- 6 Katar a 2000-es évek végén még jó kapcsolatokat ápolt Szíriával, miként Nicolas Sarkozy francia elnök, Hamad Ben Khalifa Al-Thani emír jó barátja. Néhány hónappal korábban a

katariak kívánságának megfelelően, a palesztin iszlamista mozgalom, a Hamasz vezetője, Khaled Meshal is szakított egykori jótevőjével, a szír elnökkel, és Damaszkusz helyett Doha vendégszeretét élvezte.

- 7 Egy fegyverszállítási útvonal jött létre Törökországon keresztül. A szállítmányok Dohából indultak és felgyorsultak, amikor a lázadók júliusban betörték Aleppóba. A dohai stratégák felfogása szerint Aleppo a szír Bengehazi lett volna, ugródeszka a végső győzelem felé, azaz az Aszad rezsim bukásához. Azt viszont Irán és Oroszország határozottan gátolta.
- 8 Korábban Afganisztánban tett csodát, amikor a szovjetellenes „szent háború” idején töltött be közvetítő szerepet: sikerült egy nevezőre hoznia a radikális iszlámot, az olajdollárt, a CIA-t és a vállról indítható Stinger rakétákat. Miért ne tehetné ezt meg Szíriában is, amely egy újabb nagyszabású geopolitikai konfrontáció színtere volt. Főként a szunniták lázadtak, akik többségben, de – szerintük – marginális helyzetben vannak a rezsimet kézben tartó kisebbségi alavitákhoz képest, akik a szízumus egyik változatát képviselik.
- 9 Többek között életét veszítette a védelmi miniszter, Aszad sógora, és a nemzetbiztonsági szolgálat vezetője.
- 10 Az egyezmény aláírása érdekében, az iráni őszinteséget kétségbe vonó Franciaország számára bizonyos engedelményeket kellett tenni és figyelmen kívül hagyták Benjámin Netanjahu, izraeli miniszterelnök erős fenntartásait, aki az egyezményben egy valódi csapdát látott.
- 11 2012. március 8-án például, a nemzetközi nőnapon, rengeteg anti-iszlamista ember vonult az utcára, hogy megvédje polgártársait, hogy tiltakozzon az országban tapasztalható erőszakos akciók ellen, hogy visszautasítsa, hogy a jövő alkotmányába bekerüljön a sáría, mint iszlám jogforrás és védje a nők jogait és az egyenjogúságukat az ország függetlensége óta garantáló törvényt. Néhány nappal később Tuniszban, a Bourgiba sugárúton mintegy 4000 szalafista válaszolt nekik. Az agresszivitás kézzelfogható volt. Mindegyik tábor a másik határait tesztelte.
- 12 Viszont a felmérésből az is kiderült, hogy már egy harmadik, csendes tömb is artikulálta az érdekeit: ama állampolgároktól volt szó, akik nem csatlakoztak egyik táborhoz sem, egyetlen politikai párthoz sem. A megkérdezettek 48,8%-t képviselték. Azokról a tunéziai polgárokról volt szó, akik a 2011. január 14. után létrejött széleskörű politikai mezőnyben sem szavazókat nem akartak elcsábítani, sem senkit nem akartak meggyőzni. Azokról, akiknek csak egy dolog járt a fejükben: jólétük biztosítása a megbékült Tunéziában, amely perspektívát, munkát, fejlődést biztosít a gyermekeiknek, javítja pénzük vásárlóértékét, ami sokat veszített az árak elszabadulásával, és megszűnteti a parttalan vitát a tunéziai identitásról. Őket már nem érdekli a múlt, sem az, hogy „ki mit csinált”? Ben Ali uralma alatt, sem a politikai vezető szerepről folytatott viták. Azt akarják, hogy a jövőről, tervekről, a világban elfoglalt helyükről beszéljenek nekik, arról, amiből felépülhet a holnap Tunéziája. Már nem viselik el a „süketek párbeszédét” és a mindkét oldalról származó provokációkat. De ezen a harmadik, általuk megtestesített és képviselt Tunéziáról, nemigen vett tudomást a másik két tömb. 2012-ben nagy kérdés volt, hogy még meddig? (jeuneafrique.com 2012.03.28.)
- 13 Egyes egyetemi campusokon rátámadtak azokra az egyetemista lányokra, akik nem hordanak fejkendőt. Megakadályoztak vagy megzavartak kulturális megmozdulásokat, hatalmas tömegeket hívtak imára a főváros különböző helyeire, ahonnan messze hallatszott az üvöltözésük: „Halál a zsidókra!” Csoportjaikban szívesen öltöttek magukra katonai ruhákat, tudatosan utalva a brutálisabb harci formákra.

Források

- Le «grand jeu» de l'Arabie saoudite pour étouffer les « printemps arabes ». 2014.01.13. www.lemonde.fr/libye/article/2014/01/13/le-grand-jeu-de-riyad-pour-etouffer-les-printemps-arabes_4346993_1496980.html Letöltés: 2014.01.19.

- Les trois Tunisie. 2012.03.28. <http://www.jeuneafrique.com/Article/JA2672p006-007.xm10/tunisie-islamisme-censure-democratiques-trois-tunisie.html> Letöltés:2014.05.16.
- Ces islamistes qui disent non à la charia. Le Monde, 2012.03.27.
- Tunisie - Qui sont les salafistes? 2012.03.19. www.slateafrique.com/84339/tunisie-qui-sont-les-salafistes-ennahda Letöltés: 2013.05.21.
- Enquête sur la radicalisation des salafistes tunisiens 2012.03. 20. www.lemonde.fr/tunisie/article/2012/03/20/la-tentation-radical-des-salafistes-tunisiens_1672645_1466522.html Letöltés:2014.04.16.
- Ennahda a engagé des discussions avec les salafistes 2012.04.02. <http://plus.lefigaro.fr/article/ennahda-a-engage-des-discussions-avec-les-salafistes-20120402-864763/> Letöltés: 2014.03.03.
- Ayman Al-Zaouahiri appelle les Tunisiens à défendre la charia, Le Monde, 2012.06.11.
- Rached Ghannouchi appelle les Tunisiens à descendre dans la rue „pour défendre la révolution” 2012.06.13. www.lemonde.fr/tunisie/article/2012/06/13/le-chef-du-parti-ennahda-appelle-les-tunisiens-a-descendre-dans-la-rue_1717861_1466522.html Letöltés:2014.03.03.
- Qui a attaqué l’ambassade américaine en Tunisie? 2012.09.20. www.kapitalis.com/tribune/11846-qui-a-attaque-lambassade-americaine-en-tunisie.html Letöltés: 2014.04.03.
- Abou Iyadh a été capturé puis relâché en Libye 2014.01.13. www.shemsfm.net/fr/actualite/abou-iyadh-a-ete-capture-puis-releche-en-libye-700052 Letöltés: 2014.01.15.
- Assassinat de Lotfi Nagdh: Huit personnes arrêtées 2012.11.05. www.tunisiefocus.com/politique/26528-26528/ Letöltés: 2014.04.15.
- Tunisie: Un député d’Ennahda rend hommage aux assassins de Lofti Nagdh 2013.01.31. www.kapitalis.com/politique/14212-tunisie-un-depute-d-ennahda-rend-hommage-aux-assassins-de-lofti-naqdh.html Letöltés: 2013. 02.05.
- L’opposant tunisien Chokri Belaïd assassiné par balles devant son domicile 2013.02.06. www.jeuneafrique.com/Article/ARTJAWEB20130206092928/tunisie-tunis-ennahda-beji-caid-essebsil-opposant-tunisien-chokri-belaïd-assassine-par-balles-devant-son-domicile.html Letöltés: 2013.02.09.
- Assassinat de Chokri Belaïd: transition bloquée et émotion populaire en Tunisie 2013. 02.06. <http://www.jeuneafrique.com/Article/ARTJAWEB20130206172531/tunisie-tunis-anc-ennahda-assassinat-de-chokri-belaïd-transition-bloquée-et-emotion-populaire-en-tunisie.html> Letöltés: 2013.02.09.
- Comment le pire est arrivé en Tunisie 2013.02.07. www.slateafrique.com/103091/chokri-belaïd-assassinat-tunisie Letöltés: 2013.02. 12.
- Après le meurtre de Mohamed Brahmi, la Tunisie se soulève 2013. 08.01. <http://www.jeuneafrique.com/Article/JA2742p016.xm10/anc-ennahda-extremistes-salafistes-tunisie-apres-le-meurtre-de-mohamed-brahmi-la-tunisie-se-souleve.html> Letöltés: 2014.03.08.
- Ali Larayedh: Ansar Al-Charia est officiellement classée en tant qu’organisation terroriste 2013.08.27. www.huffpostmaghreb.com/2013/08/27/ali-larayedh-ansar-charia_n_3821878.html Letöltés: 2013.09.01.
- Tunisie: pourquoi Ennahdha s’inquiète? 2013. 07.23. <http://www.jeuneafrique.com/Article/JA2741p008.xm14/tunisie-qatar-sondage-ennahda-islamisme-tunisie-pourquoi-ennahda-s-inquiete.html> Letöltés: 2013. 07.25.
- Retour sur les deux années d’Ansar Al Charia en Tunisie 2013.08.28. www.huffpostmaghreb.com/2013/08/28/activite-ansar-charia-tunisie_n_3831041.html Letöltés: 2013.09.01.
- Tunisie: la mosaïque jihadiste du mont Chaambi 2013. 08.07. <http://www.jeuneafrique.com/Article/ARTJAWEB20130806165413/tunisie/islamistes-terrorisme-aqmitunisie-la-mosaïque-jihadiste-du-mont-chaambi.html> Letöltés:14.03.05.
- En Tunisie, la nouvelle Constitution adoptée, Le Monde 2014. 01.26.

- Libertés, droits des femmes: les avancées de la Constitution tunisienne 2014.01.27. www.lemonde.fr/tunisie/article/2014/01/27/des-avancees-majeurs-dans-la-constitution-tunisienne_4354973_1466522.html Letöltés: 2014.01.29.
- François Hollande à Tunis: „L’islam est compatible avec la démocratie” 2014.02.07. <http://www.jeuneafrique.com/Article/ARTJAWEB20140207125444/tunise-islam-democratie-abdelmalek-sellal-constitution-tunisienne-francois-hollande-a-tunis-l-islam-est-compatible-avec-la-democratie.html> Letöltés : 2014.02.08.
- Rached Ghannouchi: « Ennahda a quitté le pouvoir par choix éthique » 2014.01.14. www.lemonde.fr/tunisie/article/2014/01/14/rached-ghannouchi-nous-avons-quitte-le-pouvoir-par-choix-ethique_43447544_1466522.html Letöltés: 2014. 01.16.
- En Tunisie, l’assassin présumé de l’opposant Chokri Belaïd tué 2014. 02.04. www.lemonde.fr/tunisie/article/2014/02/04/en-tunisie-l-assassin-presume-de-l-opposant-chokri-belaïd-tue_4360200_1466522.html Letöltés: 2014. 02.05.
- Tunisie: levée de l’état d’urgence en vigueur depuis 2011 2014.03.06. www.lemonde.fr/tunisie/article/2014/03/06/tunisie-levee-de-l-etat-d-urgence-en-vigueur-depuis-2011_4378873_1466522.html Letöltés: 2014.03.06.
- La maison du ministre de l’Intérieur tunisien attaquée 2014. 05. 29. www.lefigaro.fr/international/2014/05/29/01003-20140529ARTFIG00170-la-maison-du-ministre-de-l-interieur-tunisienne-attaquee.php Letöltés: 2014.05.29.

Fizessen elő most
az Afrika Tanulmányok folyóirat
2014-es évfolyamára

megjelenés

mindössze **2490** Ft-ért

Az ár tartalmazza a postaköltséget is.

Bővebb információ és előfizetés:

Email: elofizetes@publikon.hu

Tel.: 06-72/522-624

IDResearch Kutatási és Képzési Kft.

www.afrikatanulmanyok.hu

Tunisia: The Constitutional Consensus of “Islamist” and “Secular” Political Powers. The Most Democratic Constitution of the Arab World

In 2011 in my study entitled “Tunisia: secular dictatorship, free elections and Islamic democracy” I analysed the fall of the dictator, Ben Ali, the result of constitutional national elections, and the programme of the winning party En-Nahda (the making of the new constitution, the “Arab-Islamic identity” and the “Islamic democracy”).

In the present paper, first, I outline how the “Arab spring” unfolded from the Tunisian “Jasmin revolution”, and what consequences it had in Egypt, Yemen, Bahrein, Libya and Syria. I also look at how the desire for freedom of Arab nations and communions has gradually become subordinated to a vast and complex geopolitical, geo-religious game, which meant the end of the “Arab spring”, with the exception of Tunisia.

Following this, I analyse the political events that have taken place in Tunisia since the above-mentioned article was published. I look at what steps the different actors have taken in order to advance – or on the contrary, to hinder the democratic transition, and the kind of difficulties the elaboration of the constitution caused, which was adopted in January 2014. What were the consequences of the gradual radicalisation of the Jihadist branch of Salafism and the emergence of terrorist groups in the mountains near the Algerian border? How did the political murders in 2013, the victims of which were members of the opposition, put the functioning of institutions to a test? Why did the Islamist En-Nahda and two smaller left wing governing parties hand over the governance to a expert government?

With the consensus of the Islamist and secular powers a new constitution has been created, in which sharia is not the source of law. It declares gender equality before the law, and it is the most democratic constitution of the Arab world. Among others, Ban Ki-moon, Secretary General of the UN, and François Hollande, President of the Republic of France, have welcomed this constitution. In his speech in front of members of the Tunisian constituent assembly, the French president emphasized that the new constitution proves that Islam and democracy are compatible. The new constitution, just like Tunisia, can serve as an example to the Arab world, and beyond. The democratic transition will most probably end with the elections this autumn. However, one of the Tunisian geopolitical experts on terrorism is on the opinion that the number of terrorist attacks will increase in the country because the fight against terrorism has become priority, and it has been successful since the expert government took over. This is proven by the terrorist attack on the house of the interior minister on the night of 28 May 2014. Interior minister, Lofti Ben Jeddou says that this attack was “a revenge due to the series of success in the fight against terrorism”.

A szerzőről

Ny. egyetemi tanár

Budapesti Corvinus Egyetem

Társadalomtudományi Kar

About the Author

University professor, emeritus

Corvinus University of Budapest

Faculty of Social Sciences

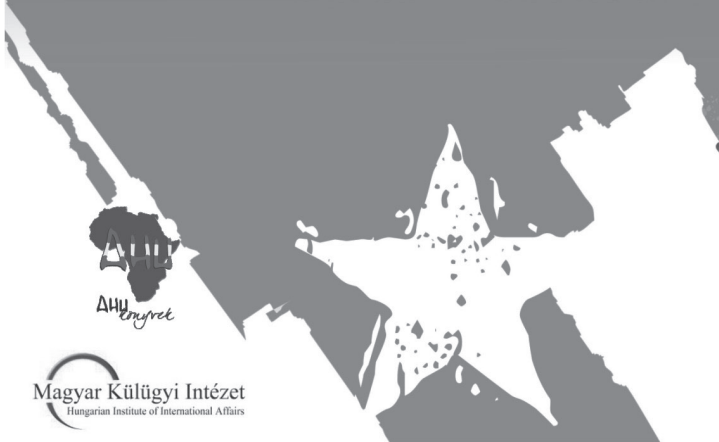

sandor.csizmadia@gmail.com

SZOMÁLIA

ÁLLAMI ÖSSZEOMLÁS ÉS KONSZOLIDÁCIÓS KÍSÉRLETEK AFRIKA SZARVÁN

MARSAI VIKTOR – HETTYEY ANDRÁS

Szomália kapcsán mindenki hozzászólt a rossz hírekhez. Háború, kalózkodás, merényletek, robbantás, államkudarc, lázadók, iszlamisták, a „Nyugat” csődje – ezek azok a fogalmak, amelyeket a legtöbben ehhez a kelet-afrikai országhoz kapcsolnak.

De melyek azok az okok, amelyek ide vezettek, és hogyan élnek az emberek Afrika Szarván? Két fiatal kutató, Marsai Viktor és Hettyey András ezekre a kérdésekre igyekeznek választ találni ebben a kötetben. A könyv elsősorban a közelmúltra fókuszál, arra az 1991 óta eltelt mintegy húsz esztendőre, amelynek során Szomáliában nem létezett hatékony központi kormányzat. Az államkudarc éveiben politikusok mellett (és gyakran helyett) hadurak, lázadók, kalózkodók, mérsékelt iszlamisták és radikális terroristák vették át a főszerepet, de az események háttérében felsejlenek a saját érdekeik mentén politizáló környező országok, a sokáig elhibázott stratégiát követő Amerikai Egyesült Államok, az Európai Unió, és a jó szándékú, de hatástalan ENSZ is. A kötet a nehézségek ellenére óvatosan optimista az utóbbi két év fejleményeit látva, különösen az új szomáliai kormánnyal kapcsolatban, amelynek jó esélye van e tragikus sorsú ország stabilizálására.

A kötet célja, hogy a magyar olvasó egy olyan tudományos igényű ismeretterjesztő munkát kapjon a kezébe, amelynek segítségével egy átfogóbb, teljesebb képet kaphat az Afrika Szarván zajló eseményekről.